

The State Target Social Program "Youth of Ukraine" for 2016–2020, the Laws of Ukraine "On Education", "On Charitable Activities and Charitable Organizations", "On Public Associations", "On Youth and Children's Public Organizations", "About volunteers activity", program "Youth Worker", Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the typical situation of the youth center and the expert council at the youth center". The key document in the field of domestic non-formal education is the State Program "Youth Worker".

Key words: education, youth policy, non-formal education, youth center; youth worker, recommendations, state program, law, decree, presidential decree.

УДК 796.011.3+613

Богатов А. О.

КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Актуальність проблеми формування навичок здорового способу життя насамперед визначається різким погіршенням здоров'я молодого покоління, що зумовлене соціальним, економічним, екологічним станом українського суспільства на сучасному етапі. З огляду на це одним із найважливіших завдань вищої школи є підготовка майбутніх учителів фізичної культури, які здатні вирішувати питання збереження здоров'я як учнів, так і власного. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає консолідації свідомості навколо ідеї побудови гуманістично-орієнтованої, демократичної держави. Особливого значення набуває модернізація освіти за принципами демократизації і гуманізації, створення умов для всебічного розвитку інтелектуальних і професійних якостей особистості і формування високого рівня її здоров'я.

Формування готовності студентів факультетів фізичного виховання, майбутніх учителів фізичної культури до формування здоров'язберігаючих навичок у молодших школярів є спеціальним, цілеспрямованим, керованим і вимірюваним процесом, що зумовлює обґрунтування концептуальних ідей дослідження на різних рівнях: методологічному, теоретичному і практико-орієнтованому.

Ключові слова: педагогічна діяльність, здоров'язбереження, студенти, компоненти готовності до професійної діяльності

Актуальність проблеми формування навичок здорового способу життя насамперед визначається різким погіршенням здоров'я молодого покоління, що зумовлене соціальним, економічним, екологічним станом українського суспільства на сучасному етапі. З огляду на це одним із найважливіших завдань вищої школи є підготовка майбутніх учителів фізичної культури, які здатні вирішувати питання збереження здоров'я як учнів, так і власного. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає консолідації свідомості навколо ідеї побудови гуманістично-орієнтованої, демократичної держави. Особливого значення набуває модернізація освіти за принципами демократизації і гуманізації, створення умов для всебічного розвитку інтелектуальних і професійних якостей особистості та формування високого рівня її здоров'я [6].

Формування готовності студентів факультетів фізичного виховання – майбутніх учителів фізичної культури до формування здоров'язберігаючих навичок у школярів є спеціальним, цілеспрямованим, керованим і вимірюваним процесом, що зумовлює обґрунтування концептуальних ідей дослідження на різних рівнях: методологічному, теоретичному і практико-орієнтованому.

Мета статті – охарактеризувати компоненти готовності до здоров'язбережувальної діяльності майбутніх учителів фізичної культури.

Як свідчить аналіз наукової літератури, досліджуючи формування професійної готовності майбутніх учителів, більшість учених визначають такі структурні компоненти готовності до професійної діяльності, як:

- мотиваційний – позитивне ставлення до педагогічної професії, інтерес до роботи вчителя, стійке бажання присвятити себе педагогічній діяльності, педагогічне покликання до роботи з дітьми;
- смисловий або змістовно-операційний – професійні знання, вміння і навички, педагогічне мислення, професійна спрямованість уваги, сприйняття, уява, педагогічні здібності;
- морально-орієнтований – "моральне обличчя" педагога, педагогічні та загальнолюдські цінності, наявність прогресивних поглядів і переконань, педагогічних принципів і бажання діяти відповідно до них;
- емоційно-вольовий – цілеспрямованість, працьовитість, наполегливість, рішучість, самостійність, ініціативність, самокритичність, охайність, емоційна сприйнятливність, посидючість, терплячість;
- оцінний – самооцінка власної професійної підготовленості та відповідності процесу вирішення професійних завдань оптимальним педагогічним зразкам;
- психофізіологічний – висока працездатність педагога у виконанні професійних функцій: впевненість у своїх силах, прагнення доводити до кінця розпочату справу, довільно управляти своєю поведінкою та поведінкою учнів, активність, врівноваженість, витримка.

У структурі готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування здоров'язберігаючих навичок і умінь у школярів, на нашу думку, доцільно виділити мотиваційний, смисловий, технологічний, рефлексивний і здоров'язберігаючий компоненти.

Розглянемо більш конструктивно виділені компоненти в структурі готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування здоров'язберігаючих навичок і умінь у школярів.

На значущості мотиваційного компонента в структурі готовності до професійної діяльності наголошують майже всі вчені. Мотиваційний компонент передбачає засвоєння знань у галузі збереження і зміцнення здоров'я, результатом чого є формування мотивацій до придбання знань, умінь і навичок удосконалення життєдіяльності на принципах здорового способу життя як життєвої та професійної перспективи. При цьому мотиваційний компонент сприяє формуванню навичок саморегуляції діяльності, внаслідок чого розвиваються психолого-мобілізаційні процеси, здатність керувати ними, формуються цінності здорового способу життя, стійкі мотивації до дотримання його норм, які є основою придбання вміння будувати і реалізовувати індивідуальну програму збереження і зміцнення здоров'я свого та інших, розраховану на ближню, середню і далеку перспективи.

Мотиваційний компонент містить цінності-засоби, які відображають способи досягнення мети на підставі сукупності умінь і навичок з формування здорового способу життя; цінності-відносини, які включають у систему ставлення студентів до свого здоров'я, до здорового способу життя, до видів діяльності, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я; цінності-знання, тобто знання про способи і форми підтримки й укріплення здоров'я, які становлять основу здоров'язберігаючих освітніх технологій; цінності-якості, які являють собою індивідуальні особливості особистості студентів, які допомагають їм вести здоровий спосіб життя, дотримуючись образу і стилю життя, що не шкодить здоров'ю [2].

Підсумовуючи, доходимо висновку щодо важливості мотиваційного компонента в структурі готовності майбутніх учителів до формування здоров'язберігаючих навичок і умінь у школярів.

Наступним компонентом у структурі готовності майбутнього вчителя фізичної культури до формування здоров'язберігаючих навичок і умінь у школярів, який необхідний для належного виконання зазначеної діяльності, нами виділено смисловий. Студентів слід озброїти понятійним апаратом і системою знань, які є необхідними для виконання завдань майбутньої діяльності, при цьому забезпечити розвиток розумових якостей, операцій і процесів, видів і форм мислення відповідно до специфіки завдань і умов професійної діяльності, оскільки чим більш багате і розвинене професійне мислення, тим сильніший його вплив на професійний інтерес.

Смисловий компонент обґрунтовується виходячи з вимог Державного освітнього стандарту, в яких простежується оздоровча спрямованість фізичної освіти, що міститься в таких завданнях:

- 1) знання науково-практичних основ здорового способу життя;
- 2) формування мотиваційно-ціннісного ставлення до здорового способу життя;
- 3) оволодіння системою практичних умінь і навичок, які забезпечують збереження і зміцнення здоров'я [2].

Змістовий компонент включає: наявність у студентів стабільних знань, умінь і навичок щодо формування здорового способу життя людини; знань, умінь і навичок у галузі фізичного виховання, валеології, гігієни, спортивної підготовки, національних традицій у зазначеній сфері; знань у галузі формування здоров'я та безпеки життєдіяльності; наявність додаткової інформації в сфері міжнародного досвіду оздоровлення людини і формування культури здоров'я; профілактику шкідливих звичок [5].

Важливим у процесі підготовки майбутніх учителів є придбання знань про складники здоров'я, шляхи його збереження та зміцнення; поняття про професійні захворювання та їхню профілактику, надання першої допомоги у невідкладних станах, а також про шкідливий вплив на організм "інтелектуальних отрут" і засоби їхнього запобігання; переконаність студента в залежності здоров'я від навколишнього середовища; придбання знань у галузі збереження і зміцнення здоров'я [1].

Отже, смисловий компонент пов'язаний з придбанням необхідних для зберігання здоров'я знань і умінь і передбачає наявність знань про здоров'я людини (психологічне, соціальне, морально-духовне, фізичне, професійне) і про здоров'язберігаючі методики в діяльності вчителя фізичної культури; особливості та умови професійної діяльності, спрямованої на збереження здоров'я дітей; знань щодо способів і методів формування здоров'язберігаючих навичок і умінь у школярів у майбутній професійній діяльності.

Важливим компонентом у структурі готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування здоров'язберігаючих навичок і умінь у школярів є технологічний, який передбачає оволодіння прийомами використання отриманої навчальної інформації з метою засвоєння способів здоров'язберігаючої діяльності в навчально-виховному процесі початкової школи, формування умінь організації життєдіяльності учнів, що не шкодить як власному здоров'ю, так і здоров'ю дітей.

Реалізація технологічного компонента передбачає: формування у студентів умінь раціонально організувати свій спосіб життя з урахуванням усіх здоров'язберігаючих чинників (режим праці та відпочинку, раціональне харчування, оптимальний обсяг рухової активності, загартування, вміння зняти психологічне напруження); здійснення збору та проведення аналізу інформації про стан здоров'я студентів, постановку мети і завдань формування готовності до здорового способу життя у студентів, а також відбір здоров'язберігаючих прийомів, методів, засобів, які мають використовуватися в освітньому процесі [2].

Засвоєння цього компонента свідчить про оволодіння способами використання отриманої інформації для правильного вибору оздоровчих систем, практик, корекційних методик у сфері збереження і зміцнення здоров'я, для оволодіння формами, засобами і методами збереження та зміцнення здоров'я свого та інших, сприяє формуванню вміння організовувати навчально-виховний процес у школі, в процесі якого не було б завдано шкоди здоров'ю учнів, а також застосовувати сучасні освітні здоров'язберігаючі методики, створювати індивідуальні програми формування здорового способу життя в школярів, проводити роз'яснювальну роботу в цьому напрямі з батьками і колегами тощо.

Важливим у структурі готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування здоров'язберігаючих навичок і умінь у школярів ми вважаємо наявність рефлексивного компонента.

Для педагога рефлексія виступає способом професійної діяльності, що дає змогу знайти шлях саморозвитку, коригувати свою поведінку, діяльність, відносини в процесі педагогічної взаємодії з дітьми і батьками.

Рефлексією є здатність свідомості вчителя бути зосередженим не на предметі власної діяльності, а на самій діяльності. Рефлексія як процес – це осмислення власної діяльності, це звернення назад, усередину діяльності з метою її подальшого цілеспрямованого вдосконалення. Рефлексія – глибоко особистісна якість. Її часто розглядають як здатність людини виходити за межі власного “Я”, осмислювати, вивчати, аналізувати щось шляхом порівняння образу свого “Я” з якимись подіями, особистостями, причому порівняння, яке наповнене глибокими переживаннями. Рефлексія розглядається і як вміння конструювати й утримувати образ свого “Я” в контексті подій, які проживаються, як повчання щодо самого себе в плані своїх можливостей, здібностей, соціальної значущості, самоповаги, самоствердження, прагнення підвищити самооцінку та громадський статус.

Розглядаючи процес формування готовності до здорового способу життя у студентів, можна сказати, що рефлексивний компонент є необхідним елементом і механізмом його реалізації. Він виражається в рефлексивному відображенні студентами самих себе, свого здоров'я і способу життя, самоаналізі своїх знань, умінь і навичок і на цій підставі – в умінні здійснювати саморегулювання діяльності [2].

Ще одним компонентом, без якого, на нашу думку, майбутні вчителі фізичної культури не зможуть на належному рівні здійснювати діяльність з формування здоров'язберігаючих навичок і умінь у школярів, є здоров'язберігаючий. Відзначимо, що вченими здебільшого не наголошується на важливості зазначеного компонента в структурі готовності студентів до професійної діяльності вчителя.

Переконані, що вміння вчителя стежити за своїм індивідуальним і професійним здоров'ям, створювати необхідні умови для збереження фізичного, психологічного, морального-духовного, соціального здоров'я своїх вихованців, обирати доцільні способи і засоби навчання і виховання, які не зашкодять здоров'ю учасників педагогічного процесу, є надзвичайно важливими в педагогічній діяльності вчителя фізичної культури в початковій школі.

Здоров'язберігаючий компонент насамперед передбачає набуття студентами валеологічних знань, навичок додержання ними режиму навчання і відпочинку, правил харчування, особистої гігієни, сформованості потреби у виконанні фізичних вправ, які забезпечують оптимальний руховий режим, а також усвідомлення шкідливості вживання наркотиків, алкоголю, тютюну тощо.

Визначення здоров'язберігаючого компонента свідчить, що цей компонент містить систему цінностей і настанов, які формують систему гігієнічних знань і умінь, необхідних для нормального функціонування організму, а також систему вправ, спрямованих на вдосконалення навичок і умінь щодо догляду за самим собою, одягом, місцем проживання, навколишнім середовищем. Особлива роль у цьому компоненті належить режиму дня, харчування, чергування праці і відпочинку. У професійній діяльності здоров'язберігаючий компонент передбачає оволодіння майбутніми учителями способами діяльності, спрямованими на підвищення рухової активності школярів, попередження гіподинамії, на засвоєння важливих життєвих якостей, які підвищують загальну працездатність.

З огляду на це, вважаємо, що перед викладачами вищої школи з'являється задача навчання майбутніх учителів фізичної культури здійснення планування відповідних заходів, які сприятимуть збереженню і зміцненню здоров'я, організації навчально-виховного процесу початкової школи, спрямованого на формування здоров'язберігаючих навичок і умінь.

Використана література:

1. Бондаренко О. М. Формування валеологічної компетентності студентів педагогічних університетів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / О. М. Бондаренко. – Київ, 2008. – 24 с.
2. Витун Е. В. Формирование готовности к здоровому образу жизни у студентов нефизкультурных вузов на основе ценностных ориентаций : автореф. дис... на соискание учен. степени канд. пед. наук : 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / Е. В. Витун. – Магнитогорск, 2007. – 24 с.
3. Жаровцева Т. Г. Підготовка фахівців дошкільної освіти до роботи з неблагополучними сім'ями: основні категорії дослідження / Т. Г. Жаровцева // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : зб. наук. пр. – 2005. – № 11–12. – С. 133–141.
4. Ігнатенко С. О. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування моральних якостей молодших школярів : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / С. О. Ігнатенко. – Одеса, 2007. – 21 с.

5. Омельченко С. О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків : [монографія] / С. О. Омельченко. – Луганськ : “Альма-матер”, 2007. – 352 с.
6. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / Укл. В. І. Волович, В. С. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін. / Під заг. ред. В. І. Воловича. – Київ : Укр. Центр духовної культури, 1998. – 736 с.
7. Чайка В. М. Теорія і технологія підготовки майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / В. М. Чайка. – Тернопіль, 2006. – 43 с.

References:

1. Bondarenko O. M. Formuvannya valeolohichnoi kompetentnosti studentiv pedahohichnykh universytetiv u protsesi profesiinoi pidhotovky : avtoref. dys. na zdobuttia naukovoho stupenia kand. ped. nauk : 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” / O. M. Bondarenko. – Kyiv, 2008. – 24 s.
2. Vitun E. V. Formirovanie gotovnosti k zdorovomu obrazu zhyzni u studentov nefyzkulturnykh vuzov na osnove tsennostnykh orientatsiy : avtoref. dis... na soiskanie uchen. stepeni kand. ped. nauk : 13.00.08 “Teoriia i metodika professionalnogo obrazovaniia” / E. V. Vitun. – Magnitogorsk, 2007. – 24 s.
3. Zharovtseva T. H. Pidhotovka fakhivtsiv doshkilnoi osvity do roboty z neblahopoluchnymy simiamy: osnovni katehorii doslidzhennia / T. H. Zharovtseva // Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho : zb. nauk. pr. – 2005. – № 11–12. – S. 133–141.
4. Ihnatenko S. O. Pidhotovka maibutnykh uchyteliv fizychnoho vykhovanniia do formuvanniia moralnykh yakosti molodshykh shkoliariv : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : 13.00.04 “Teoriia ta metodyka profesiinoi osvity” / S. O. Ihnatenko. – Odesa, 2007. – 21 s.
5. Omelchenko S. O. Vzaiemodiia sotsialnykh instytutiv suspilstva u formuvanni zdorovoho sposobu zhyttia ditei ta pidlitkiv : [monohrafiia] / S. O. Omelchenko. – Luhansk : “Alma-mater”, 2007. – 352 s.
6. Sotsiolohiia : korotkyi entsyklopedychnyi slovnyk / Ukl. V. I. Volovysh, V. S. Tarasenko, M. V. Zakharchenko ta in. / Pid zah. red. V. I. Volovysha. – Kyiv : Ukr. Tsentru dukhovnoi kultury, 1998. – 736 s.
7. Chaika V. M. Teoriia i tekhnolohiia pidhotovky maibutnoho vchytelia do samorehuliatcii pedahohichnoi diialnosti : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dokt. ped. nauk : 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” / V. M. Chaika. – Ternopil, 2006. – 43 s.

Богатов А. А. Компоненты готовности к здоровьесберегающей деятельности будущих учителей физической культуры

Актуальность проблемы формирования навыков здорового образа жизни в первую очередь определяется резким ухудшением здоровья подрастающего поколения, что обусловлено социальным, экономическим, экологическим состоянием украинского общества на современном этапе. Учитывая это, одной из важнейших задач высшей школы является подготовка будущих учителей физической культуры, которые способны решать вопросы сохранения здоровья как учеников, так и собственного. Современный этап развития общества требует консолидации сознания вокруг идеи построения гуманистически ориентированного, демократического государства. Особое значение приобретает модернизация образования по принципам демократизации и гуманизации, создание условий для всестороннего развития интеллектуальных и профессиональных качеств личности и формирования высокого уровня его здоровья.

Формирование готовности студентов факультетов физического воспитания, будущих учителей физической культуры к формированию здоровьесберегающих навыков у младших школьников является специальным, целенаправленным, управляемым и измеряемым процессом, что обуславливает обоснование концептуальных идей исследования на разных уровнях: методологическом, теоретическом и практико-ориентированном.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, здоровьесбережение, студенты, компоненты готовности к профессиональной деятельности.

Bogatov A. O. Readiness components to health-saving activity of future teachers of physical culture

Actual problems of formation healthy lifestyle is primarily determined by a sharp deterioration in the health of the younger generation, which is due to social, economic, ecological state of the Ukrainian society at the present stage. Given this, one of the most important tasks of higher education is the training of future teachers who are able to solve the issues of preserving the health of both students and their own. The current stage of development of society requires the consolidation of mind around the idea of building a humanistic-oriented, democratic state. The particular importance is the modernization of education on the principles of democratization and humanization, to create conditions for the comprehensive development of the intellectual and professional qualities of the person and the formation of a high level of health.

Formation of readiness of students of physical culture, future physical education teachers in the formation of health-saving skills in younger students is a special, targeted, controlled and measured process, which leads to justification of conceptual research ideas at different levels: methodological, theoretical and practice-oriented.

Key words: pedagogical activity, health savings, students, components of readiness to professional activity.